

Laudacja z okazji 40-lecia pracy naukowej i 45-lecia pracy zawodowej Profesora Zdzisława Marka Kurkowskiego

Profesor Zdzisław Marek Kurkowski urodził się 18 czerwca 1952 roku. W 1971 roku ukończył Liceum Ogólnokształcącego w Żywcu. Studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (1971–1976), gdzie obronił z wyróżnieniem pracę magisterską pt. „Ideal partnera do małżeństwa w wypowiedziach młodzieży z szkół średnich powiatu żywieckiego”.

Swoją drogę logopedyczną rozpoczął na Podyplomowym Studium Logopedii, które ukończył na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1981) obroną pracy: „Organizacja pracy nad kształtowaniem mowy w poradniach dla dzieci z uszkodzonym słuchem”. Stopień doktora n. hum. uzyskał w 1996 roku na

UMCS w zakresie pedagogiki specjalnej za pracę „Wymowa dzieci sześcioletnich z uszkodzonym narządem słuchu”.

Stopień doktora hab. otrzymał w 2013 roku na UMCS w zakresie językoznawstwa za monografię pt. *Audiogenne uwarunkowania zaburzeń komunikacji językowej* i dorobek naukowo-dydaktyczno-organizacyjny. W 2016 roku został powołany przez władze Uniwersytetu na stanowisko profesora uczelni.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Zainteresowania naukowe Profesora Marka Kurkowskiego były budowane na wiedzy praktycznej, którą uzyskał, pracując najpierw jako pedagog, a później logopeda, w Poradni Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu w Lublinie, gdzie zajmował się kształceniem językowym dzieci z uszkodzonym narządem słuchu. Wiedzę logopedyczną poszerzył na Podyplomowych Studiach Logopedii UMCS w Lublinie. Pracował jednocześnie w Wojewódzkiej Poradni Foniatrycznej w Lublinie, zdobywając wiedzę praktyczną i teoretyczną na temat terapii osób jąkających się. Przez krótki okres pracował także w Klinice Otolaryngologii Dziecięcej PSK w Lublinie, co pozwoliło mu uzyskać wiedzę na temat diagnozy słuchu. W wyżej wymienionych ośrodkach powierzano mu prowadzenie zajęć praktycznych dla studentów podyplomowych studiów logopedii.

W roku 1980 prof. Leon Kaczmarek, planując otwarcie Podyplomowych Studiów Surdologopedii, zaproponował mu pracę w Zakładzie Logopedii UMCS. Doświadczenia praktyczne oraz systematycznie zdobywana wiedza umożliwiła Markowi Kurkowskiemu przygotowanie pracy doktorskiej nt. „Wymowy dzieci sześciolatków z uszkodzonym narządem słuchu”, którą obronił w 1996 roku. Badania poprzedzające pracę doktorską pozwoliły na rozwijanie zainteresowań badawczych w zakresie fonetyki artykulacyjnej i audytywnej. Otworzyło mu to szeroką perspektywę dalszych badań nad wpływem słuchu na rozwój mowy dziecka.

Zajmował się przede wszystkim następującą problematyką: wymowa dzieci z uszkodzeniami narządu słuchu, konsekwencje jednostronnych uszkodzeń narządu słuchu, rozwój funkcji słuchowych u dzieci z zaburzeniami mowy, badania epidemiologiczne zaburzeń słuchu i mowy, dyskryminacja wysokości dźwięków u dzieci z zaburzeniami mowy i trudnościami w czytaniu i pisaniu, lateralizacja słuchowa, zastosowanie metody Tomatisa w terapii osób z zaburzeniami komunikacji językowej.

Prowadzenie badań nad wymową dzieci z uszkodzeniami narządu słuchu przyczyniły się do nawiązania współpracy z Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu, gdzie uzyskał doskonałe warunki do prowadzenia prac badawczych. Poszerzał przede wszystkim wiedzę na temat możliwości kształtowania wymowy dzieci z uszkodzeniami narządu słuchu, co zaowocowało licznymi artykułami na ten temat, a także wdrożeniami praktycznymi. Miał swój udział w opracowaniu w Instytucie tzw. *Domowej Kliniki Rehabilitacji* przeznaczonej dla terapeutów i rodziców dzieci z wadami słuchu. Materiały te zostały przygotowane w wersji elektronicznej, co kilkanaście lat temu było znaczącą nowością.

Zgłębił również problem specyficznych trudności szkolnych dzieci z głuchotami jednostronnymi, ukazując nieco odmienne konsekwencje prawo- i lewo-

stronnych głuchot. Na ten temat opublikował liczne artykuły w czasopismach i w pracach zbiorowych. Prezentował również wyniki badań na wielu konferencjach krajowych i zagranicznych.

Badania osób z jednostronnymi głuchotami zwróciły jego uwagę na problem lateralizacji słuchowej. Okazją do poszerzenia wiedzy i prowadzenia badań w tym zakresie było otrzymanie prywatnego stypendium na kształcenie się w zakresie metody Tomatisa w Ośrodku Szkoleniowym w Paryżu i Centrach Tomatisa w Szwajcarii. Stypendium to uzyskał dzięki posiadaniu bogatego dorobku w zakresie badań słuchu i mowy oraz statusowi pracownika naukowo-badawczego UMCS.

Udział w szkoleniach prowadzonych przez zespół prof. Alfreda Tomatisa i osobisty z Nim kontakt zainspirował go do badań w zakresie audiofonologii. Uzyskał grant badawczy KBN: *Zaburzenia mowy a percepcja słuchowa*. W związku z tym zaangażował się bardziej w prace kliniczne Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie, a później Światowego Centrum Słuchu w Kajetanach k. Warszawy, bowiem tylko tam można było prowadzić kompleksowe badania centralnych funkcji słuchowych.

Rozpoczęte badania w IFPS nad słuchowymi uwarunkowaniami zaburzeń komunikacji językowej stały się później jednym z ważnych tematów jego prac badawczych i przedmiotem działalności klinicznej w Klinice Foniatrii Międzynarodowego Centrum Słuchu i Mowy w Kajetanach. Działalność ta skutkowała nie tylko licznymi publikacjami dotyczącymi zastosowania metody Tomatisa, ale rozpowszechnieniem metod stymulacji słuchowej u dzieci z zaburzeniami słuchu – między innymi wprowadzeniem przez MEN do ponad 400 placówek szkolnictwa specjalnego audio-psycho-lingwistycznej metody stymulacji percepcji słuchowej (na zakup sprzętu wymaganego w tej metodzie MEN otrzymało znaczącą dotację ze środków Unii Europejskiej).

Badania nad rolą słuchu w funkcjonowaniu językowym dziecka mógł poszerzyć dzięki rozpoczętym przez UMCS, IFPS i Brigham Young Uniwersytet w Provo (USA) badaniom epidemiologicznym zaburzeń słuchu i mowy w Polsce. Prace w tym zakresie zaowocowały licznymi publikacjami i wdrożeniami badań przesiewowych słuchu i mowy. Przyczyniło się to niewątpliwie do przyznania nagrody Ministra Zdrowia i Złotego Medalu za wynalazek „Multimedialne Systemy do Badań Przesiewowych Słuchu i Mowy” dla IFPS, Politechniki Gdańskiej i UMCS podczas Międzynarodowej Wystawy Wynalazców IWIS 2008 w Warszawie.

Najważniejsze w działalności Profesora Marka Kurkowskiego było jego zaangażowanie się w realizację Programu Opieki nad Osobami z Uszkodzeniami Słuchu w Polsce w latach 1997–2000, program miał przede wszystkim na celu opracowanie kompleksowego systemu opieki diagnostyczno-leczniczo-rehabili-

tacyjnej dla osób z zaburzeniami słuchu w Polsce. W programie tym kierowanym przez prof. Henryka Skarżyńskiego pełnił rolę sekretarza.

Zainteresowania problemem lateralizacji słuchowej wyznaczyły również pewną specyfikę prowadzonych prac badawczych. Profesor Kurkowski interesował się przed jąkaniem – nie tylko terapią, ale również etiologią. Dopiero badania nad lateralizacją, i powiązaną z nią uwagą słuchową, pozwoliły na uzyskanie pełniejszego oglądu możliwego mechanizmu jąkania. Dla potrzeb tych badań opracował *Próbkę sylabową do oceny nie płynności mówienia*, która po opublikowaniu (2003; 2007) przyczyniła się nie tylko do prowadzenia badań własnych, ale też znalazła zastosowanie w licznych badaniach (także w pracach doktorskich [Ratyńska 2010]). Wyniki badań nad lateralizacją słuchową u osób jękających się prezentował sukcesywnie w artykułach w miarę poszerzania się materiału badawczego. Kompleksowe ujęcie problemu i analiza porównawcza z innymi zaburzeniami mowy zostało przedstawione w ostatniej publikacji: *Audiogenne uwarunkowania zaburzeń komunikacji językowej*.

Profesor Marek Kurkowski brał czynny udział w pracach badawczo-wdrożeniowych w ramach realizowanych przez IFPS grantów:

- był wykonawcą zadania badawczego w projekcie realizowanym przez Politechnikę Gdańską w ramach Programu Innowacyjnej Gospodarki: „Opracowanie metodyki badań ankietowych w zakresie rozwiązań służących do badania lateralizacji za pomocą szczegółowych sposobów przetwarzania mowy” (w 2012 roku);
- brał udział w projekcie badawczym w ramach Programu Innowacyjnej Gospodarki w projekcie Centrum Słuchu i Mowy w Kajetanach: „Opracowanie Stymulatora Polimodalnej Percepcji Sensorycznej” – kierownik merytoryczny projektu 2012–2014. Opracowane urządzenie w roku 2014 otrzymało I nagrodę „Polski Produkt Przyszłości” przyznaną przez PARP (Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości), a w roku 2015 urządzenie otrzymało Złoty Laur Innowacyjności przyznany przez NOT;
- brał udział jako wykonawca w projekcie „Opracowanie nowych technologii urządzeń wszczepialnych wspomagających proces słyszenia” w ramach programu INNOTECH realizowanych przez IFPS w (w okresie: 2014–2015).
- brał udział jako wykonawca w projekcie INNONSENSE „Zintegrowany system narzędzi do diagnostyki i telerehabilitacji schorzeń narządów zmysłów (słuchu, wzroku, mowy, równowagi, smaku, powonienia)”, w ramach programu STRATEGMED 1/248664/7/NCBR/2014; realizowanego przez IFPS w Warszawie (w okresie: 2015–2016).

- był wykonawcą w „Lubelskim Programie Wczesnego Wykrywania, Leczenia i Terapii Zaburzeń Komunikacyjnych u Dzieci Rozpoczynających Naukę Szkolną” (2019–2021), w którym odpowiadał za opracowanie domowej terapii dzieci z zaburzeniami przetwarzania słuchowego.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Profesor Marek Kurkowski prowadził wykłady, ćwiczenia i seminaria dyplomowe przede wszystkim dla studentów na UMCS w Lublinie. Prowadzenie zajęć dydaktycznych miało związek ze znacznym zaangażowaniem w prace kliniczno-badawcze i terapeutyczne w IFPS, co stało się podstawą nawiązania współpracy pomiędzy Uniwersytetem i Instytutem. Współpraca ta zaowocowała najpierw wspólną organizacją jedyne w Polsce Podyplomowego Studium Surdologopedii (*de facto* zajęcia prowadzone są na terenie IFPS i Światowego Centrum Słuchu w Kajetanach i w Warszawie), a później wspólnym powołaniem i prowadzeniem unikatowego kierunku logopedii z audiofonologią na UMCS. Prof. Marek Kurkowski prowadził zajęcia dydaktyczne także na studiach dziennych we Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach, Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu, a także na studiach podyplomowych logopedii w: Rzeszowie, Tarnowie, Szczecinie, Chełmie, Biłgoraju, Przemyślu i na studium surdologopedii w Gdańsku.

Prowadzone od kilkunastu lat seminaria na studiach podyplomowych zaowocowały promotorstwem ponad 1000 prac dyplomowych na podyplomowych studiach logopedii i ponad 200 prac na podyplomowych studiach surdologopedii. Był także promotorem ponad 300 prac licencjackich i magisterskich na kierunku logopedia z audiologią w UMCS i na specjalizacji logopedycznej na filologii polskiej, a także na specjalności logopedycznej na kierunku pedagogika specjalna we Wszechnicy Świętokrzyskiej w Kielcach i w Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

Od 1980 roku Profesor Kurkowski tworzył w ramach Zakładu Logopedii UMCS zaplecze dla kształcenia surdologopedycznego, a później audiologicznego, co zaowocowało utworzeniem w miarę dobrze wyposażonej pracowni audiologicznej, pozwalającej studentom nabywać umiejętności praktyczne w wykonywaniu badań słuchu,

Należał do zespołu Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu od momentu jego powołania w 1996 roku. Współtworzył Klinikę Rehabilitacji Instytutu, później

pracował w Klinice Audiologii i Foniatrii IFPS. Był pierwszym sekretarzem Rady Naukowej IFPS i jej członkiem przez kilka kadencji.

Opracował i wprowadził w Polsce na szeroką skalę metodę Tomatisa. Przeszkolił wraz z zespołem Centrum Tomatisa w Paryżu i Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie i Kajetanach ponad 600 osób.

Współorganizował prowadzone przez UMCS w Lublinie, IFPS w Warszawie i Brigham Young Uniwersytet w Provo (USA) badania epidemiologiczne zaburzeń słuchu i mowy w Polsce, które zaowocowały rozwojem przesiewowych badań słuchu i mowy, wprowadzeniem nowych technologii i doprowadziły do faktu, że Polska jest czołowym krajem na świecie pod względem opieki audiofonologicznej nad dziećmi w wieku rozwojowym i szkolnym. Od kilku lat koordynował prowadzenie badań przesiewowych słuchu w woj. lubelskim, organizowanych wspólnie przez Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu oraz Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Od początku powstania był organizatorem i kierownikiem jedynej w Polsce Podyplomowego Studium Surdologopedii, prowadzonego przez UMCS wspólnie z IFPS w Warszawie i Kajetanach.

Przez wiele lat działał w Polskim Towarzystwie Logopedycznym – kilka kadencji był sekretarzem w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, a przez jedną kadencję pełnił funkcję Przewodniczącego Zarządu Głównego PTL. Związane było to z podjęciem działań wydawniczych, które pozwoliły na publikowanie wyników badań pracowników Zakładu Logopedii, a także podnosiło rangę UMCS w szerzeniu wiedzy logopedycznej w Polsce. Rozpoczął także wydawanie „Biuletynu Logopedycznego”.

W czasie przygotowywania pracy doktorskiej nawiązał współpracę z Uniwersytetem Warszawskim. Owocem tej współpracy było między innymi powołanie Polskiego Komitetu Audiofonologii i rozpoczęcie wydawania czasopisma „Audiofonologia”. Działalność ta zaowocowała wydaniem 29 tomów czasopisma o zasięgu ogólnopolskim, w którym popularyzowane były badania dotyczące problematyki słuchu i mowy.

Profesor Marek Kurkowski przyczynił się także do utworzenia specjalizacji medycznej: surdologopedia. Został powołany przez Ministra Zdrowia do zespołu ekspertów w zakresie specjalizacji surdologopedia, a także do zespołu specjalizacji z neurologopedii. Brał aktywny udział w przygotowaniu programu specjalizacji z zakresu surdologopedii i neurologopedii w ramach Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie. Obecnie jest również członkiem Komisji egzaminacyjnej CMKP ze specjalizacji surdologopedia. Zaangażował się także w powołanie i prowadzenie unikatowego kierunku logopedia z audiofonologią (audiologią).

Otrzymał następujące odznaczenia i nagrody:

- Nagrodę Ministra Zdrowia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zdrowia, w tym za opracowanie i wdrożenie w kilku regionach kraju multimedialnych programów do powszechnych badań słuchu i mowy,
 - Odznakę za Zasługi dla Ochrony Zdrowia,
 - Medal Komisji Edukacji Narodowej,
 - Brązowy Krzyż Zasługi,
 - Złoty Medal za Długoletnią Służbę,
- a także liczne nagrody Rektora UMCS i dyrektora IFPS.

Podsumowując, należy podkreślić, że Profesor Marek Kurkowski wniósł wielki wkład w rozwój badań naukowych dotyczących wczesnego rozpoznawania zaburzeń słuchu, których dominującą etiologią były zaburzenia ośrodkowe. Przyczynił się nadzwyczajnie, co przed 30 laty nie było takie oczywiste i proste, do aktywnej współpracy przedstawicieli świata humanistycznego, medycznego i inżynierii klinicznej w działaniach na rzecz osób z różnymi wadami słuchu w zakresie diagnozowania i późniejszej spersonalizowanej terapii, o której teraz tak często słyszymy i czytamy. Jego udział i grupy pracowników UMCS wraz z całym zapleczem organizacyjnym IFPS oraz merytorycznym wkładem przedstawicieli Uniwersytetu w Provo, UT, USA, we wspomnianych badaniach przesiewowych, prowadzonych pod kątem wczesnego wykrywania wad słuchu u dzieci szkolnych, przyczynił się do wielu inicjatyw Polski na arenie międzynarodowej. Miało to swój wyraz w setkach doniesień naukowych, wystawie IFPS w Parlamencie EU w Brukseli w 2007 roku oraz w przyjętych konsensusach naukowych podczas organizowanego przez prof. Henryka Skarżyńskiego X Europejskiego Kongresu EFAS w 2011 roku w Warszawie.

Prof. dr hab. med. dr h.c. multi Henryk Skarżyński
Dyrektor Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu